

Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert. Hrsgb. von H. Vorgrimler und R. V. Guent. Freiburg-Basel-Wien 1969—1970. 4°. Bd. 1 ss. 472; Bd. 2 ss. 454; Bd. 3 ss. 562; Bd. 4: *Bahn-brechende Theologen*, ss. 240.

Wydane jednocześnie w jęz. niemieckim i francuskim monumentalne dzieło, opracowane przez wybitnych znawców poszczególnych dyscyplin, reprezentujących wiele ośrodków naukowych świata, jest wspianą pomocą w orientacji we współczesnej myśli teologicznej. Dzięki wszechstronnemu doborowi współpracowników i szeroko zakrojonej problematyce, z uwzględnieniem bardzo obszernego tła porównawczego, bilans teologii w XX w. jawi się w pełnym świetle.

W tomie pierwszym specjaliści odpowiedniej dziedziny wiedzy przedstawili obraz świata XX w., a więc jego strukturę społeczną, religijną jako zjawisko społeczne o wymiarze światowym, sztukę i literaturę, nauki ścisłe, filozofię i religie niechrześcijańskie.

W pierwszej części tomu drugiego natomiast ukazano rozwój teologii zarówno katolickiej, jak i ewangelickiej, anglikańskiej oraz prawosławnej, zaś w części drugiej — rozwój niektórych dziedzin teologii katolickiej, a mianowicie teologii fundamentalnej, egzegezy i teologii biblijnej oraz historyczno-krytycznych studiów nad Starym Testamentem.

W tomie trzecim przedstawiono rozwój poszczególnych dyscyplin teologii katolickiej w XX w., a mianowicie dogmatyki, teologii moralnej i chrześcijańskiej nauki społecznej, teologii pastoralnej oraz teologii historycznej, zaliczając do niej historię Kościoła, historię teologii i dogmatów oraz patrologię. Ukazano także drogi przyszłego rozwoju teologii po Soborze Watykańskim II.

Wreszcie w tomie czwartym zaprezentowano sylwetki naukowe teologów pionierów, torujących drogę nowym prądom i kierunkom. Są oni wybrani

spośród różnych narodowości i różnych wyznań. Portrety owe mają służyć informacjami rzeczowymi, historycznymi i bibliograficznymi, nie są zaś pomyślane jako przyczynki do kultu poszczególnych teologów. Autorzy opracowujący te sylwetki mieli całkowitą swobodę ujęcia i każdy na swój sposób starał się wykazać zróżnicowanie sytuacji, dyscyplin i osobistych temperamentów omawianych teologów. Kładli zresztą główny nacisk na odpowiednie ukazanie ich dorobku naukowego i wkładu w rozwój nauki teologicznej. W części tej omówiono sylwetkę naukową R. Bultmanna, K. Bartha, P. Tillicha, E. Brunnera, R. Niebuhra, M.-D. Chenu, H. Urs von Balthasara, K. Rahnera (majobszerniej), W. M.-J. Congara, H. de Lubaca i D. Bonhoeffera.

Szczegółowe indeksy rzeczowe i osobowe ułatwiają czytelnikowi właściwą orientację w ogromie zgromadzonego materiału.

Wiele oryginalnych przemyśleń, zebrany bogaty materiał faktograficzny, gruntowna analiza poszczególnych prądów, kierunków i postaw teologicznych, próby odpowiednich syntez pozwalają osiągnąć szybką i właściwą orientację w bogatej problematyce katolickiej teologii w XX w., który jednakże nie zamknął jeszcze swego ostatecznego bilansu; stąd tytuł pracy: *Bilans teologii w XX w.*, a nie XX w.

Dla teologa moralisty, zwłaszcza historyka tej dyscypliny, najciekawszy jest fragment tomu III, opracowany przez znawcę tej dziedziny, a mianowicie prof. J. G. Zieglera. Ukazuje on obraz teologii moralnej i jej rozwoju od r. 1900 do 1930, a z kolei powstawanie nowych koncepcji od tegoż roku do Soboru Watykańskiego II. Przedsta-

wia także pokrótce sytuację posoborową.

Omawiana pozycja jest wprost bezcenną pomocą dla każdego teologa,

zwłaszcza zajmującego się dziejami teologii w całości lub poszczególnych jej dziedzin.

Ks. Franciszek Greniuk